

ONDERZOEK NAAR DE INHOUDELIJKE ACHTERGROND VAN WACHTLIJSTEN

De Jeugdzorg in Nederland wordt geconfronteerd met lange wachtlijsten. Alle betrokken partijen in de keten worden hierbij op de voet gevolgd door de media. De wachtlijsten zijn al jaren onderwerp van zowel politieke als publieke belangstelling. Elk kwartaal leveren zorgaanbieders gegevens op aan het Interprovinciaal Overleg (IPO) over de wachtlijst van jeugdigen, die langer dan 9 weken op provinciaal gefinancierde jeugdzorg wachten. Deze cijfers geven echter slechts een beperkt beeld van de problematiek. Zo zijn er zeer uiteenlopende redenen *waarom* jeugdigen op de wachtlijst staan. Dit heeft lang niet altijd alleen te maken met een gebrek aan capaciteit. Andere redenen zijn bijvoorbeeld: persoonlijke omstandigheden van de klant of een inhoudelijke overweging waardoor de zorg (nog) niet wordt gestart.

Onlangs zijn er nieuwe afspraken gemaakt tussen het IPO en het Rijk waarin gesteld wordt dat de wachtlijst in de jeugdzorg eind 2009 verdwenen moet zijn. Deze afspraken zijn nader uitgewerkt in prestatieovereenkomsten met de zorgaanbieders. Kennis van de inhoudelijke achtergrond van de wachtlijst is noodzakelijk om het gestelde doel te kunnen bereiken; de *manier waarop* een wachtlijst kan worden weggewerkt is afhankelijk van de reden *waarom* er gewacht wordt. INITI8 heeft reeds enkele jaren ervaring bij het analyseren van wachtlijsten. Hierbij heeft samenwerking plaatsgevonden met alle partijen in de keten inclusief provincies, stadsgewesten, zorgaanbieders en Bureaus Jeugdzorg. Recent heeft INITI8 in samenwerking met Cax Hoekzema, die gespecialiseerd is in organisatie- en beleidsontwikkeling binnen de maatschappelijke sector, in Noord-Brabant een gedetailleerd wachtlijstsonderzoek uitgevoerd. In deze brochure wordt kort uiteengezet op welke manier INITI8 haar ervaring in kan zetten bij gedetailleerd wachtlijstsonderzoek om bij te dragen aan het wegwerken van wachtlijsten om het doel van eind 2009 te halen. Hierbij staan de redenen van wachten, kenmerken van het zorgaanbod en specifieke kenmerken van de wachtende jeugdigen centraal.

Koppeling van vraag, aanbod en de reden waarom ze niet op elkaar aansluiten

Er zijn drie fundamentele vragen die helpen de inhoudelijke achtergrond van de wachtlijst te achterhalen: *wie* is er aan het wachten, *waarop* (welke zorg) wacht die jeugdige en *waarom* is de jeugdige aan het wachten? Bij de vraag *wie* er aan het wachten is kan gedacht worden aan de volgende eigenschappen van de jeugdige:

- ▶ Wat is zijn of haar leeftijd?
- ▶ Wat is het geslacht?
- ▶ Hoe lang is hij of zij al aan het wachten?

- ▶ Zijn er andere vormen van zorg die hij of zij al verleend krijgt en zo ja, welke vormen van zorg zijn dit?

Bij de vraag *waarop* de jeugdige aan het wachten is kan gedacht worden aan de volgende eigenschappen van de zorg:

- ▶ Op welke zorgvorm wacht de jeugdige?
- ▶ Om welk specifiek product gaat het?

Bij de vraag *waarom* de jeugdige aan het wachten is kan onder andere gedacht worden aan de volgende redenen:

- ▶ Zorginhoudelijke redenen;
- ▶ Praktische omstandigheden buiten de invloed van de zorgaanbieder;
- ▶ Alleen gebrek aan capaciteit.

De vraag *waarom* jeugdigen aan het wachten zijn kan beantwoord worden door alle jeugdigen die langer dan 9 weken op de wachtlijst staan te screenen in samenwerking met (een) medewerker(s) van de zorgaanbieder, eventueel in samenwerking met een plaatsingscoördinator van Bureau Jeugdzorg. Met andere woorden er wordt een 'foto' gemaakt van de huidige situatie. Als deze inventarisatie heeft plaatsgevonden kunnen vervolgens de antwoorden op de drie verschillende vragen per jeugdige *gekoppeld* worden. Uit deze analyse volgt een gedetailleerd beeld dat helpt om de aandacht te concentreren op die gebieden waar de wachtlijstproblematiek zich het sterkst voordoet. Het gedetailleerde beeld kan tevens *directe* aanknopingspunten geven om de wachtlijstproblematiek te verminderen. Om dit te concretiseren volgen hieronder enkele voorbeelden.

Voorbeeld 1

Een eerste koppeling is bijvoorbeeld die van de volgende drie elementen: de redenen van het wachten,

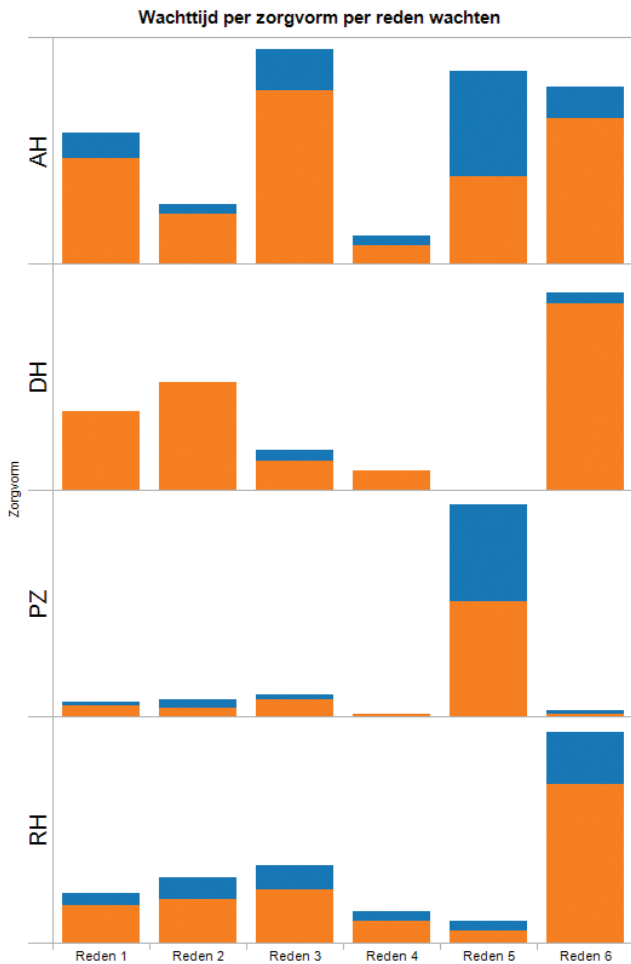

Fig. 1: Koppeling zorgvorm, reden van wachten en wachttijd de hoofdvorm waarop gewacht wordt en hoe lang de jeugdigen aan het wachten zijn. Hiervan is een voorbeeld weergegeven in figuur 1. In het oranje zijn jeugdigen geteld die kort wachten en in het blauw zijn jeugdigen geteld die lang wachten. Hiermee wordt direct zichtbaar welke zorgvorm een probleem heeft van lang wachtende jeugdigen. Omdat de reden van wachten ook aangegeven is kan een direct verband gelegd worden met mogelijke oplossingen.

Voorbeeld 2

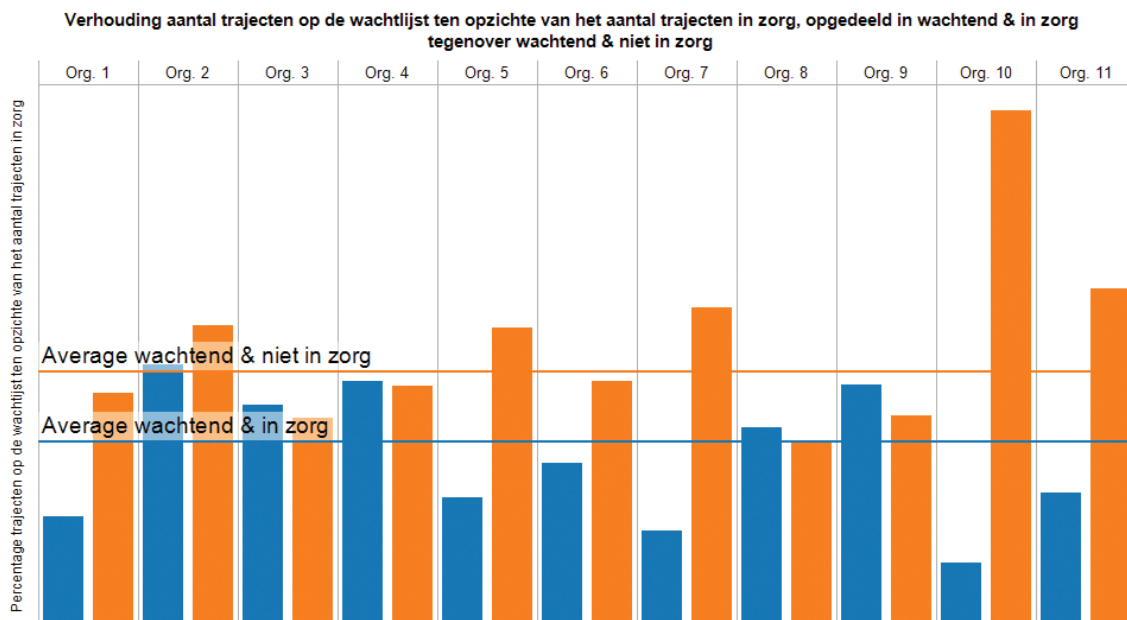
Het volgende voorbeeld betreft een *benchmark* tussen verschillende organisaties. De analyse kan gebruikt worden om de wachtlijsten tussen verschillende zorgaanbieders op een eerlijkere manier te vergelijken. Een grote organisatie zal over het algemeen in absolute zin een langere wachtlijst hebben dan een kleine organisatie. Vandaar dat in deze analyse wordt gekeken naar de *wachtlijstdruk*: de wachtlijst van een organisatie ten opzichte van de capaciteit van diezelfde organisatie. Figuur 2 toont een voorbeeld van een vergelijking van de wachtlijstdruk waarbij tevens een opsplitsing is gemaakt tussen wachtenden die al zorg ontvangen (blauw) en wachtenden die nog geen zorg ontvangen (oranje). Dit onderscheid blijkt zinnig te zijn omdat de organisaties ook in dat opzicht sterke verschillen vertonen.

Voorbeeld 3

Een andere analyse vindt plaats door de groep jeugdigen nader te bekijken die al zorg ontvangt. Wanneer een vergelijking wordt gemaakt tussen de zorg die al ontvangen wordt en de zorg waarop gewacht wordt kan een specifieke vorm van wachtlijstproblematiek in kaart worden gebracht: de *verstoppingsproblematiek*. Omdat regelmatig de juiste zorg niet beschikbaar is verblijft de jeugdige te lang op een plek die eigenlijk niet geschikt is. Wanneer de juiste zorg wel beschikbaar komt zal deze jeugdige een vrije plaats achterlaten. Hier kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een jeugdige die in een residentieel verblijf zit met als enige reden dat er nog geen geschikt pleeggezin beschikbaar is.

Bovenstaande voorbeelden schetsen enkele aspecten van een gedetailleerd wachtlijstonderzoek. Omdat de wachtlijstproblematiek per zorgaanbieder verschilt zal een onderzoek altijd maatwerk betreffen. De uitvoering kan variëren van een eenmalig onderzoek tot het ontwikkelen van een periodieke monitor.

Voor meer informatie kunt u contact met ons opnemen via: melis@initi8.nl of 010-4366153

Figuur 2: Voorbeeld koppeling leeftijd en reden van wachten